

Ірина Сидор

к.е.н., доцент, доцент кафедри фінансів ім. С. І. Юрія,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

Наталія Кіт

студентка гр. ФПФМ-21,
Західноукраїнський національний університет, м. Тернопіль

УПРАВЛІННЯ МІСЦЕВИМ БОРГОМ НА РІВНІ ТЕРИТОРІАЛЬНОЇ ГРОМАДИ

В умовах стійкого дефіциту фінансових ресурсів органів місцевого самоврядування виникає необхідність їх виходу на фінансовий ринок для здійснення внутрішніх та зовнішніх запозичень задля виконання власних повноважень, вирішення потреб територіальних громад. Фінансові ресурси значної кількості територіальних громад характеризуються значною залежністю місцевого самоврядування від центральної влади; незадовільний стан інфраструктурних об'єктів комунальної власності, що потребує вкладання значних інвестиційних ресурсів.

Розглянемо особливості управління місцевим боргом на рівні Тернопільської міської територіальної громади у 2022 році, році активних військових дій на території країни.

Для забезпечення реалізації інвестиційних проектів, які потребують додаткових обсягів фінансових ресурсів, Тернопільська міська рада залучає місцеві запозичення, а також виступає гарантом за кредитами, задіяними її комунальними підприємствами, що обумовлює виникнення прямого та непрямого боргу.

Відповідно до п. 10 рішення Тернопільської міської ради від 17.12.2021 року «Про бюджет Тернопільської міської територіальної громади на 2022 рік», станом на 31 грудня 2022 року граничний обсяг місцевого боргу становив 498794,1 тис. грн. та граничний обсяг гарантованого міською радою боргу – у розмірі 260128,3 тис. грн [1].

Фактичні показники місцевого боргу (в частині місцевих запозичень та місцевих гарантій) бюджету Тернопільської міської територіальної громади у 2022 році характеризувались показниками, поданими у таблиці 1.

На кінець 2022 року діючими були 2 угоди про місцеві запозичення у формі залучення кредитних коштів, укладені ще у 2018 році. Відповідно до цих угод у 2022 році було заплановано отримати кошти кредиту Міністерства фінансів України на проект «Глибока термомодернізація закладів освіти м. Тернополя» у сумі 262500,0 тис. грн. Проте, по факту ці кошти не поступали, однак, по них було нараховано та сплачено двічі відсотки за користування кредитними коштами у сумі 11591,1 євро та 140,1 євро – плати за надання державних гарантій. Зазначені платежі було перераховано у повному обсязі за офіційним курсом євро на дату сплати, а саме 803,3 тис. грн.

За даними річної звітності Державної казначейської служби України, місцевий внутрішній борг по запозиченнях на реалізацію проекту «Глибока термомодернізація закладів освіти м. Тернополя» на кінець 2022 року становив 5190,7 тис. грн.

Таблиця 1

Місцеві запозичення до бюджету Тернопільської міської територіальної громади станом на кінець 2022 року

№ п/п	Угода, кредитний договір	Запозичення, тис. євро	Назва проектів
внутрішній кредит			
1.	Угода про передачу коштів позики ЄІБ між МФУ, МРБ та ТМР	25408,35	Глибока термомодернізація закладів освіти м. Тернополя
зовнішній кредит			
2.	Кредитний договір Північної екологічної фінансової корпорації (НЕФКО)	12500,0	Реконструкція системи зовнішнього освітлення м. Тернополя «Світло без ртуті»

Примітка. Складено авторами за даними [1]

За кредитним договором від НЕФКО у 2022 році було сплачено «тіла» кредиту у сумі 5035,7 тис. грн., а також відсотки за користуванням кредиту у розмірі 210,8 тис. грн. Відтак, станом на кінець 2022 року за даним запозиченням місцевий зовнішній борг становив 776,8 тис. грн. загальний обсяг місцевого боргу на кінець 2022 року становив 8967,5 тис. грн.

Тернопільська міська рада також виступає гарантом по кредитних угодах, укладених із комунальними підприємствами міста, з метою модернізації окремих інфраструктурних об'єктів (див. табл. 2).

Таблиця 2

Місцеві гарантії по кредитних угодах Тернопільської міської територіальної громади станом на кінець 2022 року

№ п/п	Кредитна угода	сума, тис. євро	Назва проектів
1.	між ЄБРР, ФЧТ ЄБРР та Тернопільміськтеплокомуненерго	10000,0	Модернізація та реконструкція тепломереж
2.	між МФУ (кошти ЄІБ) та КП «Міськавтотранс»	2000,0	Оновлення міського транспорту (придбання 15 одиниць низькопідлогових автобусів)

Примітка. Складено авторами за даними [1]

Станом на 31 грудня 2022 року непрямий гарантований борг по кредиту, наданому Європейським банком реконструкції та розвитку (ЄБРР) становить 2965,2 тис. євро. У 2022 році кошти позики не надходили, «тіло» кредиту погашено у сумі 539,1 тис. євро, відсотків за кредитами – у сумі 201,7 тис. євро. Таким чином, непрямий борг на кінець 2022 року становив 2426,1 тис. євро.

По кредиту Європейського інвестиційного банку (ЄІБ) з моменту надання гарантії фінансові операції не здійснювалися [2].

Гарантії за кредитною угодою НЕФКО, укладеною з КП «Тернопільміськтеплокомуненерго» на суму 355 тис. євро, кошти та зобов'язання у 2022 році погашені повністю, відповідно, гарантований борг по такому запозиченню відсутній.

В умовах повномасштабної війни в Україні у 2022 році Тернопільська міська рада нових місцевих запозичень не надавала.

Таким чином, загальний гарантований борг по Тернопільській міській територіальній громаді станом на кінець 2022 року становить 2426,1 тис. євро або 94497,2 тис. грн. (за офіційним курсом євро – 38,951 грн.).

В контексті запобігання ризикових випадків щодо управління місцевим боргом фінансовим управлінням Тернопільської міської ради на протязі 2022 року проведено операції з розміщення тимчасово вільних коштів міського бюджету на депозитних рахунках загальним обсягом 150000,0 тис. грн. Надходження плати за розміщення тимчасово вільних бюджетних коштів становило 9874,6 тис. грн.

Обсяг видатків міського бюджету на обслуговування боргу становив 1013,7 тис. грн., а його питома вага у видатках загального фонду, без урахування реверсної дотації та субвенцій, становила 0,04 % та не перевищила граничної норми у 10 %.

У 2022 році внесено зміни до Бюджетного кодексу України в частині уточнення порядку визначення граничної суми боргу міського бюджету на кінець року. Зокрема, загальний обсяг місцевого боргу та гарантованого міською громадою боргу на кінець бюджетного періоду не може перевищувати 200 % середньорічного обсягу доходів загального фонду міського бюджету, які надходили за три попередні бюджетні періоди без урахування міжбюджетних трансфертів.

Останнє рішення Тернопільської міської ради про надання місцевих гарантій за кредитом Міністерства фінансів України (за рахунок коштів Європейського інвестиційного банку) було прийнято у 2019 році. Доходи загального фонду міського бюджету (без урахування ПДФО) у попередніх трьох роках становили: у 2016 році – 340399,7 тис. грн., у 2017 році – 426987,9 тис. грн., а у 2018 році – 499380,5 тис. грн. Таким чином, розмір загального обсягу місцевого боргу та гарантованого боргу становить 103464,7 тис. грн., тобто не перевищує граничну величину у 200 %.

У 2022 році, попри негативні очікування, пов'язані із війною на території країни, Тернопільською міською радою забезпечено виконання усіх боргових зобов'язань відповідно до укладених угод.

Слід зазначити, що активне використання кредитного рейтингу є ефективним механізмом підвищення рівня довіри між учасниками фінансового ринку. Однак, у 2022 році ці показники не визначались через військові дії на території України.

Список використаних джерел

1. Звіт про виконання програми управління місцевим боргом бюджету Тернопільської міської територіальної громади у 2022 році. URL: https://ternopilcity.gov.ua/app9/zvit-pro-vikonannya-programi-upravlinnya-mistsevim-borgom-17_03_23.pdf (дата звернення: 03.04.2023)
2. Інформація про виконання бюджету Тернопільської міської територіальної громади за 2020-2022 роки. URL: <https://ternopilcity.gov.ua/byudget-ternopolya/byudget-gromadi/informatsiya-pro-vikonannya-byudgetu/> (дата звернення: 03.04.2023)